

OB SEDMI OBLETNICI LONDONSKEGA SPORAZUMA**Osnovna manjšinska vprašanja še vedno nerešena****Današnja stvarnost in zagotovila predsednika Scelbe - Ozračje, ki si ga žele nacionalisti - Ob ljudskem štetju pogumno izpričajmo svojo narodno pripadnost**

Danes poteka natančno sedem let, odkar sta vladi Italije in Jugoslavije podpisali v Londonu spomenico o soglasju in s tem rešili tržaško vprašanje, ki je toliko let hudo kalilo odnose med obema državama na Jadranu in hkrati ogrožalo mir v tem delu Evrope. Londonski sporazum pa ni samo zato pomemben, ker so se na njegovi osnovi pričeli urejevati in boljšati meddržavni odnosi, temveč je za tržaške Slovence zato važen, ker predstavlja pomemben mejnik v njihovi zgodovini. Po tem dogovoru je namreč naš življ na Tržaškem ponovno prešel pod italijansko upravo, se pravi, da je spet postal šibka manjšina sredi 50-milijonskega naroda.

Tega dejstva so se podpisniki sporazuma zavedali in zato v dogovor vključili Posebni statut, katerega določila naj pripadnike manjšine varujejo in branijo pred raznarodovanjem, to je zaščitijo njih nemoten kulturni, socialni in narodni razvoj.

BESEDE IN DEJANJA

Da je tako, je potrdil sam tedanji ministrski predsednik Mario Scelba, ki se je 4. novembra 1954, mesec dni po podpisu londonskega dogovora, o njem takole izrazil, ko je govoril na Velikem trgu v Trstu:

»Slovenec, ki so ostali tostran demarkacijske črte, zagotavljamo, da vlada ne bo izpolnila samo obvez, ki izhajajo iz londonskega sporazuma, temveč se bo tudi potrudila, da pokoplje preteklost ter ustvari tu ozračje pristrčnega političnega, gospodarskega in socialnega sodelovanja.«

Ob sedmi obletnici londonskega sporazuma bi tržaški Slovenci bili srečni, če bi lahko ugotovili, da se določila tega dogovora izvajajo in spoštujejo v vsakdanjem življenju. Še bolj srečni bi pa bili, če bi lahko ugotovili, da so bile izpolnjene obljube bivšega ministrskega predsednika Scelbe. Toda stvarnost je na žalost drugačna.

SE VEDNO AKTUALNI PROBLEMI

Dne 21. junija tega leta so slovenski župani v spomenici, ki so jo osebno izročili sedanjemu ministrskemu predsedniku Fanfaniju, med drugim poudarili, da so »ostala skoraj vsa osnovna vprašanja«, ki zadevajo Slovence, »nerešena«, ker vlada ni zagotovila pravic, predvidenih v londonski spomenici. Od konca junija do danes pa se stanje ni v ničemer bistveno spremenilo in izboljšalo. Zato so problemi, ki jih omenja spomenica naših županov, še vedno aktualni in je prav, da jih tu ponovno navedemo.

Slovenski predstavniki so v prvi vrsti zahtevali, naj se končno prično uveljavljati vsa določila londonske spomenice. Zajamči naj se tako »uporaba slovenskega jezika v vseh javnih uradih na ozemlju, kjer bivajo Slovenci«. »Ukinejo naj se fašistični zakoni, ki prepovedujejo uporabo slovenščine ali kakor koli kratijo pravice Slovencev«. »Zajamči naj se sorazmerno zastopstvo Slovencev v javnih ustanovah in organih«. »Imenuje naj se v javnih uradih potrebno število funkcionarjev in uradnikov, ki popolnoma obvladajo slovenski jezik«. »Ravno tako je potrebno, da se uvedejo tudi slovenski napisi povsod, kjer bivajo Slovenci.«

»Zagotovi naj se sorazmerna pomoč iz javnih sredstev slovenskim kulturnim, vzgojnim, socialnim in športnim organizacijam«. »Prepreči naj se raznarodovanje slo-

venskega življa, ki se izvaja z načrtnim razlašanjem slovenske zemlje in umetnim naseljevanjem v slovenske predele« in naj se »z zakonom kaznuje netenje narodnostne mrznje«.

Iz tega jasno izhaja, da se še sedem let po podpisu sporazuma ne spoštujejo in izvajajo njegova bistvena določila, in ni tudi prav nobenega otipljivega znaka, da bi se uresničila Scelbova zagotovila, kako se bo »vlada potrudila, da ustvari tu ozračje pristrčnega političnega, gospodarskega in socialnega sodelovanja«.

ZAKAJ SE PROTIVIMO?

Spričo takšnega stanja se lahko upravičeno vprašamo, zakaj se oblastva tako krčevito protivijo, da bi izpolnila svobodno sprejete obveznosti. Če pojde tako naprej, ne

(Nadaljevanje na 2. strani)

OB LJUDSKEM ŠTETJU NA TRŽAŠKEM**Izjava političnih in kulturnih organizacij**

Podpisane politične in kulturne organizacije kot predstavnice slovenske narodne manjšine na Tržaškem ozemlju izjavljajo v zvezi s sklepom oblastev, da 15. oktobra t. l. izvedejo popis prebivalstva, sledeče:

Predvsem ugotavljajo, da je bil ob bližnjem ljudskem štetju uveden za Tržaško ozemlje poseben stolpec, ki zadeva občevalni jezik prebivalcev v družini. To se je zgodilo kljub nasprotnemu stališču, ki so ga zavzeli vsi predstavniki manjšine v trdnem prepričanju, da danes še niso dozoreli pogoji, ki dajejo učinkovito jamstvo, da bi bili izidi popisa odraz dejanskega številčnega stanja pripadnikov slovenske etnične skupnosti.

Oblastva niso smatrala za potrebno, da bi se posvetovala s predstavniki manjšine o načinu izvedbe popisa po narodnosti in tako omogočila, da bi se to važno vprašanje zadovoljivo rešilo na Tržaškem ozemlju, v goriški in videmski pokrajini.

Predstavniki slovenske manjšine so že izjavili, da ne morejo sprejeti popisa prebivalstva po narodnosti, ker so posledice nasilne raznarodovalne politike fašizma in kratenja naših pravic v povojni dobi ter končno posledice neizvajanja mednarodnih obveznosti ter 3. in 6. člena republiške ustave še vedno take, da popis ne more nuditi objektivnih rezultatov glede števila Slovencev na Tržaškem ozemlju.

Podpisane politične in kulturne organizacije ugotavljajo, da so oblasti izbrale najmanj primeren in najbolj neugoden način popisa prebivalstva po narodnosti, kajti prebivalci se bodo morali izjaviti o občevalnem jeziku v družini. Jasno je namreč, da bo tak način popisa nujno izkrivil izide v narodnostno mešanih krajih, kjer je veliko število mešanih zakonov, optantov in Slovencev, zaposlenih v italijanskih družinah ali živečih v skupnostih. Poleg tega je tak način popisa v kričečem nasprotju z načeli UNESCO.

Spričo navedenih dejstev podpisane politične in kulturne organizacije protestirajo in že danes poudarjajo, da ne bodo izidom popisa po narodnosti priznale nobene veljave. Zato vnaprej odločno odklanjajo vsako sklicevanje na tako pridobljene rezultate, zlasti pa še njihovo morebitno izkoriščanje v škodo tukajšnjih Slovencev.

V Trstu, 5. okt. 1961.

Komunistična partija Italije, avtonomna federacija - Trst, Neodvisna socialistična zveza - Trst, Skupina neodvisnih Slovencev - Trst, Slovenska demokratska zveza - Trst, Slovenska katoliška skupnost - Trst, Slovenska krščanska socialna zveza - Trst, Socialistična stranka Italije - Trst; Krožek slovenskih izobražencev - Trst, Prosvetna Matica - Trst, Slovenska kulturno-gospodarska zveza - Trst, Slovensko-hrvatska ljudska prosveta - Trst, Slovenska prosveta - Trst.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 8. oktobra, ob: 9,00 Kmetijska oddaja; 9,30 Slovenski zbori; 10,00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11,30 Oddaja za najmlajše: »Dogodek polnoči«, pravljica (Zora Tavčar), igrajo člani RO; 12,15 Vera in naš čas; 13,00 Kdo, kdaj, zakaj — Kronika tedna v Trstu; 14,15 Veseli Dolinski Trio; 16,00 Popoldanski koncert; 17,00 Tvorница sanj, obzornik filmskega sveta; 18,30 Glasbene slike; 19,00 Nedeljski vestnik; 21,00 Ljudska opravila in opasila — Niko Kuret: »Bendima bo«; 21,30 Koncert Trije Veronek — Novak: Trio, quasi una ballata, Lovec: Sonata da camera in modo antico; 22,00 Nedelja v športu.

• SREDA, 11. oktobra, ob: 19,00 Znanost in tehnika — Miran Pavlin: »Škodljive posledice pretirane elektrifikacije Volge«; 20,00 Sportna tribuna; 20,30 Giacomo Rossini: »Seviljski brivci«, opera v dveh dej.; ob 22,00 »Opera, avtor in njegova doba«.

• TOREK, 10. oktobra, ob: 19,00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21,00 Alpske legende — Rafko Dolhar: »Pogubljenec z Antelaa«; 21,30 Koncert violinista Eligia Cirianija, pri klavirju Enrico De Angelis Valentini; 22,00 Obletnica tedna — Rado Bednarik: »Fridtjof Nansen ob 100-letnici rojstva«.

• SREDA, 11. oktobra, ob: 18,30 Liki iz opernih del: »Mojzes«; 19,00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starc); 20,30 Sofokles: »Kralj Ojdip«, tragedija (Anton Sovrè), igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu.

• CETRTEK, 12. oktobra, ob: 18,30 Stravinsky: Divertimento za violino in klavir, Schmitt: Introit, récit et congé za violončelo in klavir; 19,00 Širimo obzorja — Vinko Suhadolc: Izumi, ki so preobrazili naše življenje; »Pisalni stroj«; 20,30 Znanj drigenti: Sergej Koussewitzky — Bach: Brandenburški koncert št. 6 v D-duru, Barber: Simfonija št. 2, Bartok: Koncert za orkester. Približno ob 21,30 Književnost — »Juš Kozak in njegove izpovedi« (Martin Jevnikar). Približno ob 22,15 Umetnost — Dušan Perot: Bohuslav Martinu in njegova opera »Grški Pajson«.

• PETEK, 13. oktobra, ob: 19,00 Sola in vzgoja: Iv. Theuerschuh: »Vztrajnost, pogum in dobra volja za začetek«; 20,30 Gospodarstvo in delo; 21,00 Koncert operne glasbe; 22,00 Novela 19. stoletja — Jan Neruda: »Nežno srce gospe Ruske« (J. Tavčar).

• SOBOTA, 14. oktobra, ob: 15,30 »Temna stran meseca«, radijska igra (Paolo Levi - Lada Mlekuž), igrajo člani RO; 16,50 Zborovske skladbe; 18,30 Iz del jugoslovanskih sodobnih avtorjev — Marič: Pismi prostora. Orkester in zbor Beograjske RTV vodi Zivojin Zdravković; 19,00 Žena in dom; 20,40 Celjski komorni zbor; 21,00 »Gospod Andrej potuje«, radijska igra (Saša Martelanc), igrajo člani RO.

Nemirni Vzhod

Revolucija na Bližnjem vzhodu v Siriji se je končala z izgonom egiptovskih državljancev in odcepom Sirije od Egipta, s katerim je tvorila Združeno arabsko republiko. Novo republiko so nekatere države, zlasti sosedna Turčija in Irak, brž priznale. Druge, med temi tudi Jugoslavija, so jo pa označile kot separatistično in kot plod kapitalističnih spletk. Združene države Amerike se še obotavljajo priznati novo republiko.

Po vesteh kairskega radia se novi vladi upira zlasti mesto Alepo in nekateri rodovi na severu. Nasprotno pa javlja Damask, da je vse ljudstvo na strani nove vlade Al Kuzbarija in da je komaj čakalo, da se reši Naserjevih plačancev, ki so v Siriji zatrli vse politične svoboščine. Predsednik nove sirijske vlade je še dodal, da bo republika strogo nevtralna in da se bo povezala z izvenblokovskimi državami. Po štirih mesecih bodo razpisane nove volitve. Od Naserja nacionalizirana podjetja bodo vrnila prejšnjim lastnikom. Nova vlada je tudi izpustila iz ječ 3000 oseb, katere je ukazal zapreti Naser kot nevarne za arabsko skupnost.

Kljub vsem Kazburijevim izjavam je pa položaj v Siriji še vedno napet in nejasen.

Osnovna manjšinska vprašanja še vedno nerešena

(Nadaljevanje s 1. stran)

bo nič čudnega, če bo začela naša manjšina resno dvomiti o odkritosrčnosti in dobrih namenih državnikov, ki so sporazum podpisali in ki še danes vladajo državi. Nič čudnega tudi ni, če je že zdaj marsikateri Slovenec prepričan, da gredo naporiti italijanskih oblastev za tem, da se v naših krajih ustvari ozračje, v katerem se Slovenci sami ne bodo hoteli posluževati pravic, ki jim jih jamči sporazum.

Ustvari naj se takšno ozračje, v katerem bi na primer Slovenci še nadalje občevali z uradi v italijanščini, četudi bi bil uveljavljen tisti člen Posebnega statuta, ki zadeva dvojezičnost. Povzroči naj se takšno vzdušje, da bodo slovenski starši v čedalje večjem številu vpisovali otroke v laške šole, čeprav je slovenska šola uzakonjena in enakopravna italijanski. To bi imelo za posledico, da bi se naše šole postopno spraznile in prazne šole ne morejo obstajati za večne čase.

PRIMER NABREZINE

Na deželi, kjer je tak način raznarodovanja težji kot v mestu, pa naj se zgradijo razna begunska naselja, tako da postanejo tudi nekoč popolnoma slovenska naselja narodnostno mešana in zato bolj dovzetna za asimilacijo. Najotipljivejši je primer v nabrežinski občini, kjer hočejo nacionalisti prav za gradnjo begunskih naselij za vsako ceno odvzeti slovenskim domačinom še tisto malo avtonomije, ki jo predstavlja vodstvo občinske uprave.

Spričo takšnega stanja je razumljivo, da so tržaški Slovenci ob sedmi obletnici londonskega sporazuma hudo zaskrbljeni za svojo narodno, kulturno in socialno usodo. Iz tega seveda ne sledi, da je treba obupati in vreči puško v koruzo, temveč da je treba predvsem čimbolj strniti svoje vrste, in

združiti svoje moči, da se zlomi strah, ki je še globoko zakoreninjen v marsikaterem našem rojaku, kar naj prepreči, da se na našem ozemlju ustvari takšno ozračje, kakršnega si žele laški nacionalisti.

Dobro vemo, da bo v takih pogojih in v takih okoliščinah kakšen naš strahopeten in po značaju šibak rojak klonil pred pritiskom in končno odpadel od narodnega debela. Toda to naj nas ne moti. Odpadnike naj le nosi veter kot gnilo listje. Jedro ljudstva pa je zdravo in to ga bo povedlo v boj — do končne zmage.

OB LJUDSKEM STETJU

Svojo prisotnost na tukajšnjih tleh in svojo voljo do življenja pa bo slovenska manjšina imela priliko dokazati že v bližnjih dneh, ko ji bodo dostavljene pole za ljudsko štetje in bo morala odgovoriti na vprašanje, kakšen je občevalni jezik v družini. Naravnost izzivalno je sicer, da nas oblastva hočejo prešteti, potem ko se sedem let protivijo, da bi izvajala in spoštovala obveze, ki so jih bila sprejela v našo korist. Zdi se, kot da bi hotela pregledati sadove svoje protimanjšinske politike.

Toda tudi ta nova preizkušnja nas ne sme odvrniti od svojega boja za v londonskem sporazumu zajamčene pravice, temveč nas tembolj spodbuditi, da čvrsto vztrajamo pri svojih upravičenih zahtevah. Zato bomo na vprašanje o našem občevalnem jeziku v družini vsi odločno in pogumno napisali resnico, in sicer, da je naš jezik slovenski.

To bo najboljši odgovor vsem tistim, ki mislijo, da so nas sedem let po podpisu londonskega dogovora tako ošibili, da se na to pogodbo lahko že pozabi in da se ta mednarodna listina zato lahko že spravi med staro šaro.

Razkol v Južnotirolski ljudski stranki

V Južnotirolski ljudski stranki so zadnji teroristični nastopi, ki se še do danes niso prenehali, povzročili različna mnenja. Gre za način boja nemške manjšine za svoje pravice. Nekateri so se izjavili za zmernejšo pot, drugi pa še vedno vztrajajo pri dosežanju sistema dela. Za zmernejšo pot se je izrekla skupina, katero vodi poslanec v rimskem parlamentu in glavni urednik dnevnika »Dolomiten« dr. Toni Ebner.

Gibanje, ki pa je ostalo še vedno v okviru stranke, si je dalo ime »Aufbau« (Napredek). Smernice tega gibanja je podpisalo 70 južnotirolskih županov in podžupanov ter 100 zastopnikov raznih organizacij nemškega in ladinskega področja. Gibanje zahteva, naj SVP (Südtiroler Volkspartei) uravna svoje delovanje po osmerih točkah tega gibanja.

Prva točka zahteva vključenje vseh duhovnih in gospodarskih sil za doseg najvišjega cilja, ki je ohranitev in razvoj ljudstva, njegove vere, jezika in izročil. V drugi točki, ki se zdi najvažnejša, pa pravi »V težnji za ohranitev in v stalni borbi za lastne pravice je treba priznati tudi dolžnosti do italijanske države in je potrebno težiti za mirnim sožitjem vseh narodnih skupin v

trebo avtonomije, ki naj se doseže s pogajanjem med izvoljenimi zastopniki ljudstva in državnimi oblastvi; odklanjajo se pa vse teroristične metode.

Predsednik stranke dr. Magnago je na program »Napredka« odgovoril v torkovi številki »Dolomiten«. V uvodu pravi, da je naravno, če hoče določena struja v stranki priti do večje besede. Ne strinja se pa z načinom, da je prišlo do objave novega programa preko izvršnega sveta enotne stranke, kajti tudi v demokraciji mora vladati disciplina. Izraža pa pripravljenost, da se o načelnih točkah razpravlja in da se pritegnejo k sodelovanju tudi tiste osebe, in sile, ki so stale doslej ob strani.

Zdi se pa, da se ne bo Južnotirolska ljudska stranka zaradi teh trenj razcepila, marveč da bo še dobila na novi podlagi svež zagon.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 8. oktobra, nedelja: Brigita, Simeon
- 9. oktobra, ponedeljek: Janez Leon, Abraham
- 10. oktobra, torek: Frančišek Bor., Danijel
- 11. oktobra, sredo: Mater D. Mar., Samo
- 12. oktobra, četrtek: Maksimilijan
- 13. oktobra, petek: Posveč. Cerka, Edvard
- 14. oktobra, sobota: Kalist I., Just

Ob novem šolskem letu

V torek so se zopet odprla vrata milijonom učencev in dijakov za novo šolsko leto 1961-62. V vsej državi obiskuje osnovne in srednje šole približno devet milijonov učencev. V strokovnih in srednjih nižjih šolah je vpisanih 300 tisoč dijakov več kot lani. Ministrstvo je ustanovilo tisoč novih šol in je namestilo približno šest tisoč novih šolnikov.

Poglejmo, kakšne številke so pa pri nas. V tržaški pokrajini je 25.000 šolarjev, ki so takole razdeljeni: 13 tisoč jih obiskuje osnovno šolo, pet tisoč strokovne, tri tisoč nižje srednje in pet tisoč višje srednje šole. Vpis v prvi razred srednje šole je predvsem zaradi odpravljenega sprejemnega izpita porastel za približno 10 odstotkov. Na slovenskih srednjih šolah je pa za nekaj pa del; vpisanih je 31 učencev manj kot lani.

V goriški pokrajini znaša število učencev osnovnih šol in dijakov srednjih šol približno 20 tisoč.

Na slovenskih srednjih šolah je ostalo približno enako število kot lani. Strokovna šola ima 146 dijakov; 2 manj kot lani. Nižja srednja 112; 14 manj kot lani. Učitelji šče 19; 1 manj in licej 35; dva več kot lani. Te številke niso še popolnoma dokončne.

Učno osebje je v glavnem ostalo isto; enako tudi ravnateljji.

Ura računov

Bliža se 17. oktober, ko bo sovjetska komunistična stranka imela občni zbor. Kongres določuje politične smernice, obenem pa presoja prejšnje delo stranke in voditeljev v vseh državnih dejavnostih. Letos kaže, da bo na kongresu nevihta. Vladno glasilo »Pravda« se namreč zaletava v mnoge voditelje industrijskih panog, ki so prejeli milijone za nove zgradbe, stroje, izume, a so vse na pol pota popustili. Milijoni ljudskega denarja so kar zmrznili. »Pravda« piše, da je treba nekaj glav odstraniti, druge pa postaviti na zatožno klop. Vse zveni nekam podobno Dudinevljemu romanu »Človek ne živi samo od kruha«, kjer določeni visoki funkcionarji pokrivajo svoje goljufije z lažipartijskim plaščem.

MANJ DOKTORJEV

Višji svet na ministrstvu za prosveto v Rimu proučuje spremembe učnih načrtov na vseučiliščih. Sprememba bo obstajala predvsem v specializaciji na vseh fakultetah in v dosegu učnih naslovov. Na pravni fakulteti se bo slušatelj lahko odločil ali za upravno ali za sodno ali za odvetniško stroko. Po dveh ali treh letih splošnega študija bo dijak dosegel naslov laureata, šele po nadaljnji specializaciji mu bo odprta pot do pravega doktorata. Sistem bo torej podoben tistemu v anglosaških deželah.

Novi kardinali

Iz vatikanskih krogov prihajajo novice, da bo papež sklical v mesecu decembru nov konzistorij. Janez XXIII. namerava na tem zboru imenovati še sedem ali osem kardinalov, ker jih je v dobi njegove triletne vladave že nekaj umrlo. Čast najvišjih cerkvenih knezov bo podeljena v prvi vrsti rezidenčialnim škofom tistih narodov, ki še nimajo svojega kardinala. Sedanjí papež bo v dobi treh let imel že peti konzistorij, medtem ko je Pij XII. v devetnajstih letih svojega pontifikata imel samo dva.

Ob začetku novega šolskega leta je prosvetni minister Bosco naslovil na vse učence in ajih starše ter šolnike poseben pozdrav po televiziji.

Tudi mi pošiljamo vsem našim učencem in šolnikom pozdrave in voščila, da bi slovenska šola vedno bolj rastle v plemeniti tekmi vseh dijakov in v splošnem prizadevanju vseh naših zaslužnih učiteljev ter profesorjev, da bi iz naše mladine izoblikovali kremenite značaje, zveste narodnemu izročilu, in sposobne ljudi za njih bodoče življenjske poklice!

CENEJSI UČBENIKI

Vsako novo šolsko leto prinaša staršem nove skrbi. Po ustavi je pouk brezplačen. Stvarno je pa zadeva drugačna. Že za osnovne šole so učbeniki silno dragi; po tisoč lir povprečno ena knjiga. Za prvi razred srednjih šol je pa treba kupiti študentu že za deset do petnajst tisoč lir knjig. Kje so potem še vpisnina in druge pristojbine? Gorje očetu, če ima še dva ali tri otroke na šoli! Pritožbam, zlasti proti predragim knjigam je skušalo ministrstvo ugoditi. Sklicanih je bilo dosti sej in posvetovanj. In kaj je prišlo ven? Sklep, da se morajo knjige za osnovne šole poceniti za 10 odstotkov. To je prava malenkost. Naj pove primer: knjiga za 1. razred v obsegu 128 strani bo stala sedaj 675 lir. Pomožni učbeniki (sussidiario) za 3. razred 900 lir, za 4. in 5. pa približno 1.100 lir.

Za srednješolske učbenike je medministrski svet izjavil, da se ne dajo cene znižati. Uprli so se založniki. Kot je znano, v Italiji ne obstaja državna založba knjig. Knjige za slovenske šole, kolikor jih pač je, pa stanejo dosti manj, ker se sestavljalci morajo zadovoljiti z naravnost smešno nizkimi honorarji.

Kulturni škandal na Tržaškem

Začetek vsakega šolskega leta je običajno združen z otvoritveno mašo, z redom in mirom, ki mora šolskim otrokom vlti že v začetku čut discipline in vzvišene resnobe.

Na slovenskih šolah v tržaški pokrajini smo pa priče dogodkov, ki po krivdi določenih šolskih oblastev presegajo že vse meje. Šolsko leto se je že začelo, učitelji in profesorji pa še niso prejeli namestitvenih odlokov. Večina šolnikov je prišla k šolskim mašam na tistih krajih, kjer je že lani službovala. Ponekod, na primer pri Sv. Ivanu, so celo šolski slugi spremljali šolarje v cerkev. Še bolj zapletena je pa postala zadeva v torek, prvi dan šolskega pouka. Nekateri učitelji in zlasti še profesorji, ki nimajo italijanskega državljanstva, so dobili po telefonu ali kako drugače sporočilo, da ne smejo v šolo. Zgodil se je tudi primer, da je v Nabrežini namesto učitelja stopil v razred sluga. Na srednjih šolah so si morali pomagati s supliranjem ali s skrčenjem že tako skrčenega urnika. Kako bo šlo za naprej, pa še ne vemo.

Spričo takih dogodkov, ki mejijo že na pravi kulturni škandal, se vsa naša javnost, posebno pa še starši prizadetih otrok, sprašujejo, kako je mogoče, da niso mogli v dolgi dobi počitnic niti šolski nadzorniki, niti šolsko skrbništvo in, če hočete, niti sam

Raziskovanje morja

Proučevanje oceanskih globin zavzema v znanstvu vedno večji obseg. Ne gre samo za spoznavanje morskega dna in vode, marveč še bolj za ugotovitev, kako bi morsko živalstvo in rastlinstvo nudili hrano vedno večjemu številu ljudi. Doslej se je pri tem proučevanju najbolj izkazal Piccard z globinskimi čolnom Trieste. V Ameriki pa že gradijo veliko podmornico, ki ima obliko helikopterja. Pogreznila se bo lahko do globine 5000 metrov. Na krovu bo imela vse znanstvene laboratorije za študij morskih globin in življenja v njih.

NAJ LE ŽUPANUJE

Marsikje se zelo radi potegujejo za županske stolčke. V Londonu pa prav radi pustijo, naj županuje, kdor hoče. Mesto londonskega župana ali lorda mayorja je namreč združeno z velikimi stroški. Prejšnji teden so izvolili novega župana za eno leto, in sicer v osebi sira Friderika Hoareja. Ta bo moral plačati iz svojega žepa, kakor je vsak njegov prednik, velikanske stroške za ustoličenje, za bankete in sprejeme, ki so preračunani na 44 milijonov lir. K sreči je Hoare lastnik velikih londonskih bank in se mu zatorej ne bo poznalo, kar bo izdal za župansko čast.

Kdo bo plačal?

Casnikar Ottorino Fragola je naperil tožbo proti stranki Krščanske demokracije v osebi njenega tajnika poslanca Mora. Zahteva nič manj kot 33 milijonov odškodnine. Fragola navaja v obtožbi, da se je leta 1950 pogodil z voditelji Krščanske demokracije za združenje osmih dnevnikov v skupen konzorcij z imenom Italijanski založniški center (Centro editoriale italiano). Ta posel je tudi izvršil in vrh vsega še sprejel glavno uredništvo dnevnika v Anconi »La voce adriatica«. Stranka mu pa ni izplačala niti ene lire, odkar je prevzel svoje mesto.

gospod Palamara, proučiti zadeve in o pravem času poskrbeti za namestitve šolnikov. Izgovarjajo se, da še ni urejeno vprašanje profesorjev brez italijanskega državljanstva in da je zato nastal zastoj pri namestitvah.

S takimi jalovimi izgovori se ne moremo strinjati, ker se zadeva triindvajsetih prizadetih šolnikov ni pojavila šele s 1. oktobrom, ampak so zanj vsi gospodje pri šolskih oblasteh že prej vedeli in bi jo bili lahko uredili, če bi imeli le količkaj dobre volje.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Beg na Zapad

Po poročilih njujorškega dnevnika »Herald Tribune« se beg iz vzhodnega v zahodni Berlin še vedno nadaljuje. Dnevnik trdi, da prebegne vsak teden do 2000 meščanov kljub kitajskemu zidu, s katerim je ograjen zahodni Berlin. Meščani v sovjetskem delu mesta se v zaupnih pogovorih pogovarjajo samo, kako bi se rešili iz mesta. Uporabljajo vsa mogoča sredstva. Prejšnji teden je zbežalo tudi precej članov ljudske milice. Psihološko je Ulbricht dosegel s kitajskim zidom prav nasprotno, kar je želel.

Tržaškega

Ob smrti župnika Antona Piščanca

Kar pretreslo je mnoge prijatelje in znanke, ko je na Katinari zaklenkal zvon in se je razširila mrka novica, da zvonijo smrtno nesem župniku Antonu Piščancu.

Njegovi sošolci in tesni prijatelji smo se v bridkem spominu na sloko, skoraj hieratično postavu dragega Toneta, spraševali, ali ga res ne bomo več videli. Res ne bodo več odmevali njegovi koraki po tlakovani veži katinarskega župnišča, ko je hitel odpirat gostoljubna vrata?

Se ob poletnem obisku je bil ves nasmejan, ko je pripovedoval: »Veš v penziju sem. Saj stari nismo, samo leta so! Delali pa bomo še, če bo naduha pustila.« Delo je bilo za g. Toneta pogonska sila njegovega življenja že od mladih let, ko je moral doma pri Joševih v Cvetrožu poprijeti za vsako kmečko delo. Pa ni upognilo ne takrat in ne v letih prve svetovne vojne, ko smo skupaj stradali, njegove visoke postave. Njegov trdi značaj, včasih na zunaj celo malce grob, se je prekalil v dobi fašističnih preganjanj. Ko je pastiroval po Notranjskem, ni klonil pred nobenim svetnim nasilnežem; na vsak udarec je odgovoril: »Še je Bog nad nami!« Ljudstvo se je njegovega mehkega srcu navdse smililo, ko se je pletel bič nad njim. Kdor ni gospoda Toneja поблиže poznal, ne more vedeti, da je bil dober kot kruh, zlasti do otrok. V drugi svetovni vojni je s svojimi ljudmi delil bridko usodo pregnanstva in strašnega taborišča v Dachauu. Pomanjkanje in bolezen sta mu tam upognili postavu, a oči je imel vedno ponosno uprte predse. Sotrpine je spodbujal: »Še je Bog nad nami. Kdor krivico trpi, bo poplačan.« Skorjice kruha je delil z lačnimi, besede ljubezni so kar žarele iz njega in so včasih celo misel na kruh odpodile.

Tudi taborišče smrti ni strlo pogumnega gospoda Toneta. Niti raznolike klevete,

Samatorca:

NOVA ZRTEV PROMETNE NESREČE

V torek smo spremili k večnemu počitku na domačem pokopališču komaj 17-letnega vaščana Borisa Kralja. Rajnik je v noči med nedeljo in ponedeljkom postal žrtev prometne nesreče, ki se je pripetila nedaleč od njegovega doma. Fant se je na motornem vozilu vračal domov, ko je iz doslej še nepojasnjenih vzrokov iznenada zgubil oblast nad motorjem in pri padcu tako močno tresčil z glavo v obcestni zid, da je bil na mestu mrtev. Ponesrečenca so našli mimo-idoči, ki so brž poklicali rešilni avto, a službojočemu zdravniku ni preostalo drugo, kot da je ugotovil fantovo smrt.

Pogreba se je udeležila velika množica, med katero smo opazili zlasti številne pokojnikove sovrstnike. Po cerkvenem žalnem obredu je rajnemu v slovo zapel domači pevski zbor. Naj prerano umrlemu domačinu sveti večna luč. Hudo prizadetim staršem, sestrama in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

ki so jih sikali nanj zapečnjaški nasprotniki. On je bil pokonci mož tudi, ko je na Katinari leta in leta posvetil vse svoje moči oltarju in ljudstvu. Svoje ravne smeri ni zapustil ne za čast ne za denar. Pravi potomec rihenberških puntarjev za staro pravdo.

Ob svetih treh kraljih je bilo, ko so katinarski otroci prišli koledovat v farovž, oblečeni v tri modre. Župnik se je prisrčno nasmehljaj, ko so končali domačo pesem o treh modrih. »Dobro, pridni otročiči! Karlina, daj jim, no, kolednico. Prihodnje leto pa še pridite!«

K letu pa ne bodo več prišli... Prešce bodo ponesli na katinarski hriček, kjer gleda gospod Tone v nebo in prosi: »Daj jim, no, Gospod Bog nad nami, da bi še ostali dobri v Tebi in zvesti svojim.«

Bridko nam je ob tem spominu in tem grobu. Vzel je nam vsem spet moža, ki ni dosti govoril, več je delal in trpel.

r. b.

Pogrebne svečanosti

Župnik Anton Piščanc je umrl v četrtek, 28. septembra, v tržaški bolnišnici, kamor so ga prepeljali le nekaj dni prej. Rodil se je v Rihenberku na Vipavskem leta 1900, v mašnika pa je bil posvečen leta 1926. Bil je najprej kaplan v Postojni, nato župni upravitelj na Suhorju v Brkinih, leta 1934 pa je postal župnik na Katinari. Tu je torej pastiroval dolgih 27 let.

Njegov pogreb je bil v soboto popoldne. Mašo zadušnico je daroval openski dekan msgr. Silvani, ki je ob asistenci številnih svojih sobratov tudi vodil pogrebne svečanosti. Po maši je msgr. Silvani imel v cerkvi govor, v katerem je orisal lik in delo pokojnega župnika. Poudaril je zlasti pokojnikovo nenehno skrb za dušni blagor vseh zaupanih mu vernikov, njegovo veliko zanimanje in ljubezen do otrok ter skrb za duhovniški naraščaj. V tej zvezi je omenil, kako je bil pokojnik vesel in ponosen, da sta v zadnjih letih dva mladeniča iz njegove fare pela novo mašo.

Pređen je krsta zapustila cerkev, je domači zbor zapel žalostinko. Nato se je izpred cerkve razvil pogrebni sprevod, kakršnega po sodbi domačinov še ni bilo na Katinari.

Pogreba se je namreč udeležila velika množica faranov in tudi številni ljudje iz mesta, med temi mnogi predstavniki političnih in prosvetnih organizacij. Ob odprtem grobu je pokojniku v slovo najprej spregovoril njegov sobrat in sotrpin v dachauskem taborišču dr. Rafko Premrl, ki je zlasti obudil spomin na grozote nacističnega koncentracijskega taborišča in na pokojnikovo pogumno zadržanje v tistih grozotnih dneh ter prilikah. Kratka poslovilna govora sta nato imela še zastopnik katinarske učee se mladine in zastopnik duhovščine iz postojnskega dekanata g. Kovačič. Zadnji pa je spregovoril prof. Ubald Vrabec, predsednik Prosvetne zveze iz Trsta.

Na grič, kjer se nahaja katinarsko pokopališče, je že padal mrak, ko so na krsto začele padati prve pesti zemlje, ki bo odslej v svojem naročju hranila zemske ostanke moža, ki je mnogo storil za naš živelj v tem izpostavljenem delu naše domačije.

Naj zaslužni duhovnik mirno počiva v Bogu. Sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

Sožalju se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

Kulturni škandal

(Nadaljevanje s 3. strani)

Kaj naj sklepamo iz takšnega ravnanja šolskih oblasti? Zdi se nam, da ne gre za kak težak upravni postopek, marveč za namerano zavlačevanje, ki bo škodilo rednemu razvoju naših šol in bo prizadelo 1081 naših šolarjev in na stotine naših dijakov. Potem pa naj govoričijo in se hvalijo pri kulturnih komisijah in pogajanjih, kako širokogrudno je urejeno slovensko šolstvo na Tržaškem in Goriškem. Na papirju se vse lepo bere, dejansko stanje nas pa, žal, prepričuje o nasprotnem.

Beneška Slovenija

BARNAS

V naši občini se je nedavno tega pripetil obžalovanja vreden dogodek, ki bo utegnil pripeljati mladega Jožeta Korena iz vasi Koste še na zatožno klop pred porotnim sodiščem.

Dogodki so se taknole razvijali. Pred dvema letoma je 25-letni mladenič povozil do smrti edinega sina sovaščana Jožeta Korena. Fant je bil obsojen na povračilo škode in stroškov. Nato je odšel v Švico ter je obljubil, da bo s prihranki odplačal prizadeto družino. Pred dobrim tednom se je vrnil iz Švice domov na obisk. Srečal je starega Korena, ki je zahteval odškodnino. Prejšnji ponedeljek zvečer je prišel v sosedovo hišo in se delal, kot da potegne iz žepa listnico. V resnici pa je potegnil ven oster lovski nož in je večkrat zabodel v levo ramo starejšega Korena. Po dejanju je zbežal kot blazen iz hiše in se je nekaj dni potikal po bajtah in gozdovih. Vendar je danes teden lačen in premražen prišel v domačo hišo, da si opomore. Tu so ga pa že čakali špeterski orožniki, ki so obkolili hišo in, ko je spal, vdrli v sobo. Fant pa se je skušal braniti z nožem, a so ga kmalu uklenili. Pri izpraševanju si je položaj še otežkočil, ker je priznal, da je nameraval očeta svoje žrtve umoriti.

Zdaj bo odgovarjal za tisto cestno nesrečo, za poskus umora in še za upiranje organom javne varnosti. Vsa dolina pomiluje nesrečne žrtve, a tudi mladeniča, čeprav ga ne more opravičevati.

ZA DVIG GOSPODARSTVA

Stalno nazadovanje gospodarstva v videmski pokrajini, zlasti v njenih vzhodnih obmejnih občinah, vzbuja zaskrbljenost tudi pri odgovornih krogih. Zato je pokrajinski predsednik odvetnik Candolini sklical posebno posvetovanje gospodarskih strokovnjakov in celo univerzitetnih profesorjev za ekonomijo. Sklenili so, naj se ustanovi na

TUJSKI PROMET NA GORISKEM

Po končani letošnji poletni turistični sezoni so začeli odgovorni činitelji proučevati pogoje za razvoj tujskega prometa na Goriskem.

Naša pokrajina je že pred prvo vojno slovela kot avstrijska Nica. Kot najjužnejša pokrajina monarhije se je ponašala goriška okolica z najbolj milo klimo. Zato so prihajali k nam posebno ob koncu poletja in v zgodnji jeseni bogati tujci na oddih. Mnogi so se potem tudi stalno naselili in si zgradili lepe vile vzdolž sedanje Solkanske ceste in na spodnjem korzu. Dosluženi visoki uradniki, plemiči in generali so bili s svojimi četveroprežnimi kočijami vsakdanja prikazen po ulicah od Katarinija do stare pošte. Razen južnega podnebja je bila vaba za tujce tudi obilica sadja in grozdja ter prelepi parki ob vilah in palačah. Najlepša in sončna je bila goriška jesen. Tujski promet je razvijala narava sama brez posebnih turističnih uradov.

Po vojni se je pa Gorica znašla na skrajnem severovzhodu države. Njen prednostni položaj »avstrijske Nice« se je moral umakniti drugim še lepšim in južnejšim letoviščarskim postojankam. Vendar je do-

- **Kanalska dolina**

pokrajini poseben urad, ki bo zbiral podatke o razvoju gospodarstva, o položaju naših občin od leta 1945 dalje. V prvi vrsti bo moral ta študijski urad ugotoviti, kateri kraji in občine so gospodarsko manj razvite.

Vse to se zelo lepo sliši in je tudi v rešnici potrebno. Naše skromno mnenje pa je, da je vse preveč posvetovanj za gospodarski dvig in da je vse premalo dejanj.

LANDAR

Predzadnjo nedeljo smo imeli pri nas izreden praznik, kakršnih le malo pomni naše naselje. Obhajali smo biserno mašo našega rojaka g. Janeza Gujona, ki župniku je že dolgo let pod Svetimi Višarji v Ovčji vasi, v Kanalski dolini. Pel je biserno sv. mašo prav pri istem oltarju, h kateremu je leta 1901 pristopil prvič kot novomašnik. Ko smo gledali njegov obraz in slišali njegov glas, se nam je vsem zdelo, da je isti mladi duhovnik, kot je bil pred šestdesetimi leti. Kljub visoki starosti se ni častitljiva postava skoro nič vdala letom; le lasje so se malo bolj pobelili.

Slavje je bilo zelo prisrčno. Vsi sobratje in rojaki mu kličemo: »Pre Zvan, Bog Vas živi še na mnogih leta!«

MAZEROLE

Strašni umor, skoraj križanje nesrečne Pierine Cassina, ki je pred časom pretresel vso našo dolino, bo prišel s svojimi posledicami kmalu do konca.

Zagovornika Lina Macoriga in Petra Cenciča, ki sta obdolžena umora, sta prejela obvestilo, da se bo razprava nadaljevala v novembru pred prizivnim porotnim sodiščem v Trstu. Kot je znano, so prizadete stranke vložile priziv proti razsodbi porotnega sodišča prve stopnje v Vidmu.

Zanimanje za žalostni dogodek, ki je vrgel tako slabo luč na našo sosesko, se bo zopet prebudilo in spet povzročilo večkrat tudi krivična mnenja o naših ljudeh.

bila nov dotok obiskovalcev. To so bili bivši bojevniki, ki so v trumah prihajali na obisk v kraje, kjer so se bojevali in kjer leži pokopan marsikateri njihovih tovarišev. Mesto je imelo od takih domoljubnih romanj precej dobička.

Po drugi svetovni vojni se je zanimanje obiskovalcev obrnilo bolj k ogledovanju zgodovinskih in pokrajinskih zanimivosti. Začeli so prihajati tudi iz drugih držav. Pokrajinski odbor za turizem se trudi, da bi tujcem nudil možnost večdnevni in bolj številni obiskov. Ugotoviti pa mora na žalost, da je naše mesto precej slabo opremljeno za dotok tujcev. Že eno dejstvo je dovolj zgovorno, in sicer da je na razpolago komaj 500 postelj za prenočišča v vseh goriških gostiščih. Če pride nekaj večjih avtobusov, že nimajo ljudje kje spati. Razen obnovljenih prejšnjih hotelov in gostiln ni bil zgrajen po vojni niti en nov. Zato se seveda ne more usmerjati v Gorico dotok turistov v veliko škodo že tako hirajočega gospodarstva.

ŠE STAVKAJO

Uslužbenci prevoznega podjetja Ribi iz Gorice so se v soboto zbrali na posvet glede stavke, v katero so stopili že pred desetimi dnevi. Vse tri sindikalne organizacije so ugotovile, da vodstvo podjetja niti noče razpravljati o zahtevah, ki jih postavljajo uslužbenci. Zato so uslužbenci sklenili, da bodo nadaljevali stavko še ves ta teden. Predlagali so tudi, naj bi ta teden vse delavstvo goriške pokrajine stopilo v kratko stavko kot znak solidarnosti z uslužbenci Ribijevega podjetja. Stavka, ki je sicer upravičena, je prišla nerodno prav zdaj, ko se je začelo novo šolsko leto in je prevoz dijakov v šole zelo otežkočen. Prefektura je vzpostavila nekaj zasilnih prometnih zvez za delavce in šolarje, ki pa ne zadostujejo.

NOVI KAPLAN

V nedeljo je v cerkvi na Travniku nastopil službo novi kaplan g. Jericijo. Njegova dušebrižniška skrb je namenjena predvsem slovenskim vernikom. Pri službi božji ob deveti uri je imel novi kaplan prvo mašo in pridigo, ki je bila običajna nedeljska propoved. Verniki so se čudili, da ni župnik predstavil svojega novega pomočnika za slovenske vernike.

Slovenski farani izrekajo novemu kaplanu dobrodošlico z željo, da bi razumel in upošteval njih želje ter potrebe.

PEVMA

V soboto proti polnoči bi se bila na pevmškem mostu kmalu pripetila smrtna nesreča. Mladi študent Ezio Minin je na očetovem avtomobilu pridirjal z vso naglico iz ulice Torriani proti mostu čez Sočo. Na ostrem ovinku tik pred mostom je pa avto spodneslo na desno, tako da je z vso silo treščil ob zidano ograjo v začetku mosta. Avto se je skoraj popolnoma razsul, mladenič je precej poškodovan. Če bi pogнал le nekaj metrov naprej, bi ga nizka železna ograja ne mogla zadržati in bi zletel globoko v valove.

Iz Goriške

RUPA

Vse kaže, da so se naši fantje naveličali »ledig« stanu. V soboto smo se o tem pričali na veselem ženitovanju. Naš domačin Jožko Maraž si je izbral za življenjsko družico gospodično Emo Pelicon, doma iz Sovodenj. Jožko sodeluje že dosti let pri mešanem pevskem zboru. Prepričani smo, da se tudi v bodoče ne bo odtegnil našemu zboru. Njegov živahni značaj, živa narodna zavest in veselje do lepe pesmi bi morala biti za vzgled posebno mlajšim fantom, ki vidijo vso kulturo samo v »rock and rollu«.

Na ženitnini so mlademu paru na čast prepevali njegovi prijatelji pozno v noč.

Novemu paru želimo vsi ožji prijatelji in znanci, da bi mu bila življenjska pot vedno lepa in srečna!

LETALSKA ZVEZA

Na dnevnem redu razprav v mnogih trgovskih organizacijah, kakor tudi na županstvu in v pokrajinskem svetu, je bilo vedno tudi vprašanje letalskih zvez med Rimom in Gorico. Nazadnje so v Rimu že sklenili, da se prekine zveza z letali Alitalia, ker je mirensko letališče premajhno in preblizu meje ter nesposobno za nočno pristajanje.

V zadnjem trenutku pa se je zadeva nekako rešila. Zvezo z Rimom bo vzdrževala družba Italia z majhnimi štirimotorniki znamke Havilland. Iz Gorice je določen odhod za sedmo uro zjutraj, pristanek v Rimu je ob enajstih in pol. Odhod iz Rima opoldne in en četrt, pristanek na mirenskem letališču ob štirih. Poleti na tej progii pa bodo trajali samo do 1. novembra.

STEVERJAN

Kaj takega se pa le malokdaj pripeti, kot se je prejšnji teden nekemu našemu sovaščanu. Igral je običajni listek na »totalcio«. Ko ga je pregledoval, je ugotovil, da je zadel trinajstico. Hitro se je peljal v Gorico v kavarno Pace nasproti škofije, kjer je oddal listek, ki naj bi zadel 156 milijonov. Seveda bi si jih moral deliti s srečnim sicilskim železničarjem. Kljub vsemu pa bi bila vsota 78 milijonov že lepa reč. Mladenič si je že zidal gradove v oblake, medtem ko je poverjenik igralnice telefoniral v Padovo, da ugotovijo izide. Res so našli prepis matičnega listka, toda namišljeni dobitnik je številke tako napačno prepisal, da mu je ušla celo dvanajstica. Kaj si je hotel pomagati? Ves potrj je kar zginit. Revež bo pa prav gotovo še dolgo premišljeval, kako je sreča opoteča.

Pa omenimo še kaj bolj stvarnega. Na vinski in sadjarski razstavi ob prazniku grozdja v Gorici je razstavljal tudi Ivan Ciglič iz Steverjena, in sicer prav lepe vrste jabolk. Posestnik Štekar z Valerišča je pa imel razložene krasne in zlahtne grozde. Njune pridelke so obiskovalci zelo pohvalili.

NAJDENO

Na naši upravi v Gorici na Travniku št. 18/II se nahaja manjša vsota najdenega denarja. Kdor dokaže, da jo je izgubil, naj se tam oglasi.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Želimo biti pomirjeni

Te dni je prišlo v slovenskem in jugoslovanskem literarnem življenju do dveh važnih dogodkov. Zveza književnikov Jugoslavije je priredila kongres v Sarajevu, Zveza jugoslovanskih slavistov pa je imela svoj kongres v Ljubljani. Na obeh kongresih so obravnavali razne aktualne teme in probleme, pred katerimi se znajde danes pisatelj in slavist v Jugoslaviji. Ti problemi so včasih čisto specifični in konkretni, ko zadevajo n. pr. založništvo in honorarje, ali pa tudi idejno-abstraktni.

Ni izključeno, da so imeli in imajo udeleženci teh dveh kongresov vtis, da so na njih obdelali vse, kar je bilo resnično aktualnega in kar jih je peklo. Nam pa ta dva kongresa vendar nista prinesla pomirjenja v tih skrbih, ki nas gloda že nekaj časa — že nekaj let, bi pravzaprav lahko dejali. Morda je naša zaskrbljenost pretirana in morda se nam zdi nujen vzrok za našega oddaljenega gledišča pretiran.

ZASKRBLJENOST ZA USODO SLOVENSKE LITERATURE

Da preidemo takoj v sredo stvari in jo imenujemo s pravim imenom — gre za našo zaskrbljenost za usodo slovenske literature.

Ze kakih deset let se namreč dogaja, da se začenja v pisanju določenih časnikov v Jugoslaviji in pod njihovim vplivom tudi tu pri nas zabrisavati pojem slovenske literature. Vedno bolj pogosto bomo izraz »jugoslovanska literatura«, ki naj bi vsaj pred zunanjim svetom predstavljala neko enotno literaturo, čeprav naj bi ta v sebi obsegala štiri narodne literature: slovensko, hrvaško, srbsko in makedonsko. Vedno pogosteje bomo izraze »naš pisatelj«, »naš pesnik«, »naš jezik« itd. tudi takrat, ko je mišljen pod tem n. pr. srbski pisatelj, pesnik ali jezik.

Hočemo reči, da ne moremo razumeti brezbriznosti tistih slovenskih časnikarjev in literatov za jasne pojme in izrazoslovje v odnosu do slovenske in do drugih jugoslovanskih literatur. Ker gre za več literatur samostojnih in od vsega sveta priznanih narodov, ki so se združili v novo federativno jugoslovansko državo prav zato, da bi si zavarovali in utrdili svojo narodno individualnost ter jo v varnem okrilju širše in zato močnejše države še bolj razvili, nam ni mogoče razumeti, kako da so začeli nekateri spet uporabljati frazeologijo iz predvojnje Jugoslavije. Iz nejasne uporabe besed, kot so »naš« itd., ne glede na to, če se nanaša ta svojilni zaimek na slovenskega, hrvaškega, srbskega ali makedonskega pisatelja, pač nujno sledi, da gre za eno in isto literaturo. Iz tega pa spet logično sledi, da je n. pr. slovenska literatura le še del te skupne, ene literature, ne pa samostojna narodna literatura.

OZIVLJENE POLEMKE O SLOVENSKE LITERATURI

Tolažili smo se s tem, da gre le za nerodne, dobesedne prevode iz srbohrvaško pisanih poročil »Tanjuga«, kjer je n. pr. srbski avtor pač z neko upravičenostjo uporabil besedo »naš«, če je imel v mislih n. pr. srbskega pisatelja, ker je pač tudi računal, da bodo natisnili in brali njegovo poročilo na srbskem jezikovnem področju, medtem ko jo bodo Slovenci, če jo bodo hoteli prevesti in natisniti, že priredili po svoje. Popolna nekritičnost in miselna lenoba slovenskih prevajalcev pa pusti dobesedno vse tako, kot je bilo v originalu, s čemer ustvarja zmedo, vznemirjenost in tudi nevoljo. Toda razni dogodki zadnjega časa so nas prepričali, da ne gre samo za stilistične nerodnosti površnih ali nesposobnih prevajalcev, ampak da se skrivajo v tem neke tendence, ki so v očitnem nasprotju z osnovo, na kateri je bila osnovana in temelji nova jugoslovanska država. Take oznake so namreč začeli uporabljati tudi slovenski pisci. Ljubljanske revije kot »Naša sodobnost« in »Naši razgledi« pa morajo namreč vedno spet polemizirati z raznimi južnimi, zlasti srbskimi literati in ustanovami, kot so n. pr. razne založbe, a največ s posamezniki o pravici Slovencev do lastne književnosti. Dejansko smo si tiste izbruhe kulturnega »jugoslovenstva« vedno razlagali kot neke ostanke nekdanje mentalitete, ki so sicer anahronistični, a jih razvoj še ni čisto odrinil v stran, kar se bo pa moralo prej ali slej zgoditi. Zato se nismo razburjali in nismo načenjali tega vprašanja, prepuščajoč vso zadevo času in razvoju.

SLOVENSKA KNJIŽEVNOST ZATAJENA?

Te dni pa nas je na novo in močnejše kot kdaj koli prej vznemirila vest, ki je prišla s kongresa jugoslovanskih pisateljev v Sarajevu, da se bo namreč le Zveza pisateljev Jugoslavije vključila v mednarodni PEN-klub. V mednarodnem PEN-klubu pa sa včlanjena pisateljska društva posameznih literatur in narodov, ne pa držav. Zato bo tako včlanjenje pomenilo pred svetom isto, kot da obstaja v Jugoslaviji ena sama, »jugoslovanska«, to je državna literatura. Literature posameznih jugoslovanskih narodov bodo kot nesamostojne narečne ali »regionalne« literature predstavljale le del »enotne jugoslovanske« literature. To pa ni le lažno, ampak bi pomenilo velikansko krivico slovenski literaturi in slovenskemu narodu, ki mu je lastna literatura zaradi manjkajoče lastne države pomenila najplemenitejši in najvažnejši izraz narodnega življenja.

Zato tokrat ne moremo več molčati, kot smo molčali ob raznih antologijah »jugoslovanske literature« v tujini. Tu gre za bistveno, za Slovence zelo, zelo važno zadevo, za nič manj in nič več kot, da se nam prizna pravica do tistega, kar smo si v stoletjih z največjimi žrtvami ustvarili in na kar smo ponosni — do lastne literature. Svojo literaturo smo imeli dolga desetletja in celo stoletja prej, kot je nastala Jugoslavija; lahko celo rečemo, da bi danes Jugoslavija ne segala preko Kolpe in globoko v Alpe, če bi Slovenci ne bili razvili svoje književnosti in jezika, z njima vred pa tudi lastno narodno zavest. Ali morda kdo meni, da je slovenska literatura »premajhna«, da bi se samostojno pojavila v družbi drugih narodnih literatur v mednarodnem PEN-klubu? Je literatura, ki se lahko ponaša z letom 1551, kot svojo rojstno letnico ter s Prešernom, Župančičem in Cankarjem, ki so res »premajhni« za Evropo?

SAMO NESPORAZUM?

Prepričani smo, da je v vsem tem neki velik nesporazum. Morda je šlo pri objavi tega sklepa v Sarajevu spet za površno stilizacijo in vsa stvar sploh ni bila tako mišljena. Potem toliko bolje, čeprav se nam zdi, da bi se bili lahko tisti, ki so predlog formulirali, vendarle bolj jasno izrazili, ker bi bili prihranili Slovincem doma in v tujini vznemirjenost. Cudimo se pa slovenskim zastopnikom na tistem kongresu, da niso pokazali v tem pogledu večje občutljivosti in prizadetosti. A še imajo čas, da svojo pomoto popravijo.

Pisma mučenikov

V nekaj dneh bo izšla v založbi Editori Riuniti pomembna knjiga z naslovom »Lettere dal carcere degli antifascisti italiani«. Naslov že pove, da gre za zbirko pism, katere so iz ječ pisali protifašistični borci in obsojenci; nekateri tik pred strelom ali vislicami.

Današnja mladina le malo pozna tiste hude čase, ko je šlo tudi za naš narodni obstoj. Redki so bili tisti pogumni možje in žene, ki so se že od leta 1922 dalje upirali črni povodnji in ohranili seme, katero je poglalo v osvobodilnih bojih drevo svobode. Brez tihega dela in krvavega trpljenja tistih narodu predanih oseb bi poznejši rod ne imel več kaj reševati. Nekateri še žive, a ne terjajo kolajn in svetinj; večina je pobita ali mrtva, tem odlikovanj ni več treba. Objava njih pism iz ječ, ki so dosti bolj pretresljiva in življenjska kot morda Pellicove »Le mie prigioni«, je le majhno priznanje tistim, ki so polagali kvadre za svobodni dom.

Drugi občutek in morda namen urednikov teh pism pa je, pokazati, da se tisti ljudje, ki so jih pisali, niso postavljali v pozo junakov, marveč, da so živeli z vero v svetle ideale. Ta vera jim je bila luč, ki jim je svetila tudi pri njih samotni smrti. Danes živijo zlasti mladi svet samo v veri za praktično in lagodno življenje. Posmehujejo se tistemu, ki še nekaj da na ideale kot norcu, kateri ne pozna pravil modernega življenja.

»Pisma iz ječ« imajo tudi ta namen, opomniti današnji rod, da so le idealni ljudje zmožni žrtve za resnico in pravico.

Te misli bodo obhajale bralca zlasti ob pismih

Prav majhen narod kot je slovenski mora biti v kulturnih zadevah posebno občutljiv, in zlasti še glede literature, ker to je eno redkih področij, kjer lahko dokaže svetu svojo narodno individualnost in svojo življenjsko ter ustvarjalno silo.

Pričakujemo, da bo Društvo slovenskih književnikov v Ljubljani znalo varovati čast in interese slovenske literature.

Začetek koncertne sezone v Ljubljani

V Ljubljani se je snoči začela koncertna sezona z nastopom milanske godalne skupine »Quartetto Italiano«.

Ravnatelj Koncertne direkcije Slovenije prof. Igor Andrejčič je dal te dni nekaj izjav za tisk o novi sezoni. Rekel je med drugim: Kljub vsemu pričakujemo bližajočo se novo koncertno sezono z največjim optimizmom. Izraz »kljub vsemu« se nanaša na dejstvo, da razpolaga Koncertna direkcija s pičilimi sredstvi in da zato ne more vabiti v goste številnih in imenitnih tujih solistov in ansamblov, ampak mora gledati, da ohrani kvaliteto raven ljubljanske sezone s skromnejšimi možnostmi. pri čemer pa vzbuja dejstvo, da potujejo razni zanimivi in najkvalitetnejši tuji ansambli pogosto mimo Ljubljane, v njenem glasbenem občinstvu precej grenkobe in tudi nekaj polemične razboritosti. Izmed slovenskih ansamblov in solistov bodo nastopili v letošnji sezoni v Ljubljani po večini mlajši, tako ansambla Slovenskega okteta in Slovenskih instrumentalnih solistov, pianista Dubravka Tomšič in Aci Bertonec ter violinist Rok Klopčič. Kljub pomanjkanju deviz je pridobilo vodstvo ljubljanske Koncertne direkcije za gostovanje nekaj kvalitetnih ansamblov in umetnikov, kot so že omenjeni »Quartetto Italiano« ter firenški »Complesso Fiorentino di Musica antica« in tudi francoski violončelist Pierre Fournier.

Otroci iz Ban so igrali

Solski otroci v Banah so priredili v nedeljo popoldne v Prosvetnem domu na Opčinah lepo kulturno prireditev, namenjeno mladini in staršem. Nastopili so z recitacijami, s prigriznim prizorčkom »Kuharice« in z mladinsko igro »Kralj Matjaž in Alenčica«. Igrali so Zarko Ban v vlogi kralja Matjaža, Leo Hrovatin v vlogi Pavlihe, Lidija Malalan v vlogi Hasana, Albin Vidal v vlogi sultana in Peter Malalan v vlogi Mustafe. Z recitacijami sta nastopila Mario Mikolič in Cvetka Persinovič. Pozdravni govor pa je imela Nadja Renner. Prireditev je prav lepo izpadla in mali šolarski ansambel je bil deležen živega priznanja, ki je veljalo seveda tudi po žrtvovalni ljubiteljski otrok in pedagoginji, ki jih je izučila. Zeleli bi, da bi prireditev še ponovili.

slovenskih žrtev, ki so tudi objavljena v tej zbirki. Naj omenimo samo nekaj vrst iz poslovnega pisma Simona Kosa, katero je pisal staršem iz ječe na dan svoje smrti. »Preveč sem ljubil to našo zemljo, te naše gore; tedaj ko je bil še čas, se nisem mogel iztrgati iz njih objema. Zato je potrebno, da žrtvujem za svojo zemljo moje skromno življenje. Verjemite mi, ni težko umreti, težko je živeti. Nisem hotel živeti, kakor so hoteli drugi, zato se raje umaknem. Pošiljam pozdrave mojemu nesrečnemu ljudstvu, moji vasi, mojim goram; posebno pa vam, ljubi starši in sestra. Ne jokajte, ker jaz sem srečen...«

Preprost človek z naših gora se je pokazal velikega že samo s tem pismom.

Drugo je pismo Pinka Tomažiča. »Milijoni ljudi,« piše dekletu, »žrtvujejo v teh strašnih letih svoje življenje. Samo nekateri razumejo kot jaz, da smrt ni nič hudega, morda je celo dolžnost do človeštva. Pred malo časa je bil tu duhovnik. Mirno sva se razgovarjala. Rekel sem mu, da je moje življenje določeno in da ga ne spremenim. Ločila sva se kot dobra prijatelja. Moja draga, ti pa živi, ker je treba živeti in izpolniti svoje poslanstvo v življenju, svoje dolžnosti do človeške družbe.«

Tako pišejo zrele osebnosti pred obličjem smrti, v zavesti, da so izpolnili svojo dolžnost.

Ni dvoma, da bodo ta pisma iz ječe zbudila zavest novega rodu. Pridružiti bi se jim moralo, in sicer v slovenščini, še tisoče drugih žrtev brez razlike načel, ki so za svoje ideale trpeli in doprinesli najvišjo žrtev.

GOSPODARSTVO

0 zatiranju goveje jetike

V vseh naprednih državah so iz gospodarskih in zdravstvenih vzrokov napovedali goveji jetiki neizprosni boj. Pred nekaj leti so v Franciji ugotovili, da je 8% za jetiko bolnih odraslih oseb in 10% jetičnih otrok dobilo to bolezen od živali. Na deželi je bilo več takih primerov kot v mestih, kar je pač odvisno od dejstva, da na deželi porabijo manj pasteriziranega mleka kot v mestih. Zdravljenje goveje jetike pa zahteva mnogo stroškov in zato nastaja tudi gospodarska škoda, ki se še znatno poveča, če upošteva mo, da jetične živali dajejo manj mesa in mleka kot zdrava živina.

Zelje brez srca

Premnogi kmetovalci in vrtnarji tožijo, da imajo glavno zelje — kapus, ohrovt — vrzote in tudi cvetačo — karfijolo brez srca, to je brez zeljnate glave ali cvetne krogle. Drugi pa tožijo, da zelje poleg tega tudi zelo smrdi.

Vsak izmed teh pojavov ima svoj vzrok, a oba sta v neki medsebojni zvezi. Pomanjkanje srca povzroča posebna živalica — hrčica, smrad pa nastaja zaradi razpadanja, katerega povzročajo gnilobne bakterije: razpadajo pa listi, ki se zaradi delovanja hrčice ne morejo več razvijati.

Kapusova hrčica (contarinia) je majhna, komarju podobna žuželka. Iz jajčec se izležejo ličinke ali žerke brez nog. Dolge so okoli 3 mm. Ko dorastejo, se zarijejo v zemljo, kjer se zabubijo. V dobi od maja do konca septembra ima škodljivcev 4 rodove, vsak mesec po enega.

Škodljivca — kapusovo hrčico — posredno zatiramo s pravilnim plodoredom ali kolobarjenjem, neposredno pa s kemičnimi sredstvi. Pravilno kolobarjenje uničuje hrčice, ker se škodljivke ne oddaljijo mnogo od mesta, kjer so se zarile v zemljo, oziroma kjer so prilezle iz zemlje. Če vsaj skozi 2 leti ne sadimo v bližini zelja oziroma kapusnic, se hrčice izgubijo. Zato moramo kolobariti. Ker pa hrčica zleze tudi na rastline s podobnim cvetjem, kot ga imajo kapusnice, moramo na dotičnih mestih in sploh okoli kapusnic uničiti vse plevelce iz družine križnic. Divja repica je eden izmed teh plevelov.

S kemičnimi sredstvi pa moramo začeti boj proti hrčicam, kakor hitro smo jih opazili, kar se lahko zgodi takoj po presaditvi. Če opazimo, da se peclji — repki listov krivijo in nesorazmerno debelijo, robovi listov pa se zavijajo ali kodrajo, lahko sklepamo, da je na delu kapusova hrčica. V tem primeru moramo izločiti, to je izruti in sežgati vse napadene sadike, vse ostale pa poprašimo z DDT, z neocidom in s podobnimi pripravki (v Jugoslaviji imajo »pantakan«). Ker pa ima hrčica — kot smo že povedali — med poletjem 4 rodove, moramo prašenje nekajkrat ponoviti, dokler ni srce močno razvito.

Škodljivce pa bomo premagali, če bomo vsi sodelovali pri zatiranju. V slogi je moč. Če bo hrčica premagana, ne bomo več našli nobenega smrdčega stbla.

Danes je ugotovljeno, da ni goveje jetike v naslednjih državah: ZDA, Kanadi, Danski, Norveški, Švedski, Nizozemski, Angliji, Švici in na Portugalskem. Belgija in Zapadna Nemčija sta na tem, da govejo jetiko popolnoma iztrebita, Francija in Italija pa sta še daleč za zgornjimi državami, a v zadnjem času zavzema zatiranje jetike tudi tu resnejše oblike. Bolezen zatirajo po danskem načinu, znanem pod imenom Bang, ki je v bistvu naslednji. Najprej ugotovijo, katere živali so že jetične ali vsaj sumljive. Vse take živali takoj označijo s posebnim žigom in jih tudi takoj osamijo za dobo, dokler jih ne zakoljejo. Istočasno razkužijo hlev, kjer je živela jetična oziroma sumljiva žival, in hlev nadzorujejo.

Da bi zatiranje jetike bilo učinkovitejše, se ustanavljajo tudi posebni zdravstveni konzorciji. Če se na primer v kakšnem francoskem okraju 60% živinorejcev priglasi k takemu konzorciju, lahko kmetijski minister izda odlok, po katerem se v tem okraju vsi živinorejci obvezani vstopiti v novo organizacijo.

V Italiji deluje že precej takih prostovoljnih zdravstvenih konzorcijev in v mnogih krajih zatiranje goveje jetike lépo napreduje. Sardinija baje nima več jetičnih goved, kar velja tudi za del dežele Marche.

—0—

ZA OZIMNO PŠENICO — SESTAVljena UMETNA GNOJILA

Za setev ozimne pšenice so potrebne — kot skoraj za vse ostale kulture — tri osnovne snovi, ki so dušik, fosfor in kalij. Te snovi pa morajo biti v pravilnem razmerju, v soglasju s pšenično rastjo. To soglasje upoštevajo troveljavna sestavljena umetna gnojila, medtem ko bi le redki poljedelec dosegel to soglasje, če bi gnojil s tremi enoveljavnimi gnojili, ki bi vsebovali iste snovi. Poljedelci dajejo namreč nekaterim umetnim gnojilom posebne prednosti, kar gre na škodo drugih in s tem je ustvarjeno nesoglasje v gnojenju, zaradi česar gnoje-

nje ne zaleže toliko, kot bi se lahko doseglo z enakim stroškom.

Med troveljavnimi sestavljenimi umetnimi gnojili pa je za ozimno pšenico najprimernejše gnojilo »6-12-9«. Ta čudna številka pomeni, da vsebuje gnojilo 6% dušika, 12% fosforove kisline in 9% kalija. Tega gnojila raztrosimo po 200 do 300 kg na površino ene furlanske njive ali po 6 do 9 kg na vsakih 100 m². Lahko pa raztrosimo tudi »11-22-16«, ki ima približno dvakratno gnojilno moč prejšnjega. Zato pa potrebujemo le polovico navedenih količin. To sestavljeno umetno gnojilo se imenuje »fosfoazotopotassico«.

Ozimni pšenici moramo seveda gnojiti tudi s hlevskim gnojem, saj je umetni gnoj samo dopolnilo hlevskega.

Grenko - sladka vina

Letos je mnogo grenko - sladkih vin, ker so se pokvarila zaradi tako imenovanega manitnega vrenja. To je nastopilo zaradi visoke temperature med vrenjem. Mnogo vin je povrelo pri toploti, ki je dosegala 30 in še več stopinj C. Pri taki toploti prenehajo delovati žlahtne kvasnice, ki spreminjajo grozdni sladkor v alkohol in ogljikovo kislino.

Kdor ima grenko - sladka vina, naj jih posebej varuje pred okuženjem z bakterijami očetne ali kisove kisline, to je pred ciklom in skisanim. Klet naj bo vedno zmerno zažveplana; sodi naj bodo zamašeni s kipelno voho, da ne bodo okoli vehe letale mušice, ki prenašajo bakterije očetne kisline. Pazite tudi, da je vino v zdravih sodih. Kakor hitro se neha tiho vrenje, je treba takoj raztopiti in dodati po 2 kocki enosine na hl vina.

O ravnanju z grenko - sladkimi vini bomo še pisali.

BARVANJE SEMENA KRMNIH RASTLIN

Senatna komisija za kmetijstvo je sprejela zakon, da morajo biti barvana tista semena krmnih rastlin, ki jih uvozijo iz inozemstva. Zakon omenja deteljo lucerno ali večno deteljo (erba medica), domačo ali triletno deteljo (tirfoglio violetto), belo deteljo (trifoglio bianco ali ladino) in inkarnatko ali ruso travo (trifoglio incarnato). Italijani so prepričani, da so semena njihovih krmnih rastlin najboljša na svetu in da je zato upravičena njih višja cena.

ŽENA IN DOM

CEVLJI SE VEDNO KONICASTI

Elegantna konicasta linija ženskih salonskih čevljev je še vedno nepremagana. Višina pete niha med 4,5 in 7 cm; novost so nekateri okrasili na zgornjem delu. Od barv bodo poleti prevladovale že uveljavljena temnorjava, beige v odtenku slonokoščene barve ter vijoličasta. Konica pa je kljub nekaterim poskusom uvajanja robov, vogalov, oblike mandoline in oblike narobe obrnjenega champagne-kozarca ostala ošiljena.

Od kod takšna stalnost konicaste oblike? Preprosto: noga je v takšnem čevlju ozka, drobna in lepo oblikovana. Pa tudi bolj udobni so taki čevlji. Ko je izrez nizek in oblika okrogla, drsi noga neovirano naprej, dokler palec ne zadene ob sprednji kraj. Pri tem se seveda nujno začne kriviti in hoja postane utrudljiva. Če pa je konica ošiljena, je drsenje noge enakomerno zaustavljeno. Pretiranje seveda tudi tu lahko znatno škoduje. Zato temelji-

to proučite obliko in hibe svoje noge, preden se odločite za nakup čevljev.

Ne smemo prezreti dejstva, da beli in svetlejši čevlji napravijo nogo večjo, črni pa jo navidezno pomanjšajo.

DROBNI NASVETI

- Linolej lahko dobro očistimo z mešanico posnetega mleka in vode. Nato namažemo linolej s tankim slojem voska.
- Z loščilom za pod varčujemo, če uporabljamo za mazanje svileni papir, ne pa krpe; svilen papir vsesa le malo loščila.
- Pri čiščenju in vlaganju sadja ali zelenjave roke rade porjavijo. Madeže odpravimo, če roke po delu dobro namočimo v vodi, nato pa jih namažemo z limoninim sokom. Po nekaj minutah namažemo roke še z mastno kremo.
- Robovi preproge se radi zvijejo; to lahko preprečimo, če robove ob spodnji strani namažemo s klejem.

R. Ne cveteja več zame...

5

Za trenutek so Friderikov trdi obraz spretelete mehkejše poteze. Ponudil je Jerku denico.

»Ne veš, koliko je odvisno od tega koraka, ki bi ga moral že prej storiti. Toda tu je bila Anka, ki je nisem mogel pozabiti. Ne veste, kaj mi je pomenila. Prav tako ne morete doumeti, da imam od tako ljubljene in življenja prekipevajoče žene tako hči, ki je pravo nasprotje matere.«

»Friderik, otroke je treba pač vzeti takšne, kakršni so. Ne govoriva več o tem. Smem povedati Nevini, da pojde z nami?«

»Ukazal bom, naj jo pokličejo,« je odgovoril oče in je pozvonil.

Jerko je kar obstrmel, ko je zagledal še bolj blede in upadlo deklico, kot je bila prej. Roke so ji visele brez moči, obraz je pokrivala neizreklija žalost. Hotel je reči kako ljubeznivo besedo, a jo bo raje prihranil, ko bo sam z njo. Ko ji je oče povedal, da bo smela s stricem na pot, se je pojavilo na njenem obrazu velikansko začudenje. Ali je res, da bo smela na dolgo potovanje, potem ko je izgubila že sleherno nado? Jerko pa si je mislil, kako lepo bi bilo, če bi oče izrekel nekaj prisrčnih besed svoji hčeri. Pred trdim očetovim obrazom ni mogla hči izreči drugih besed kot »Hvala, oče.«

Sele ko je bila Nevina sama, je vztrepotala od veselja, da se bo rešila svoje samotnosti.

Kar premalo časa ji je preostajalo za vse potrebne priprave. Manjkalo ji je sicer še to in ono, a si ni upala prositi očeta za denar. Prišla je teta Jasna in je zmajala z glavom, ko je videla, da ima dekcle samo staro-

modna oblačila. Nakupila ji je še to in ono. Nevini je pa bilo, kot da je novo življenje zaplalo v njej. Se lepše pa bo, ko bo sama z dobrimi ljudmi šla v svet, katerega skoraj še ni poznala. Nekajkrat jo je oče poslal v kopališče pod strogim nadzorstvom vzgojiteljice, tako da si je še želela domov. Zdaj pa v svet, ven iz te puščobe, v življenje!

Lahna rdečica je legla na blede obrazek, celo nasmejala se je že nekajkrat. Gospa Jasna je šele zdaj doumela, kako hudo je trpelo dekcle v očetovi hiši. Zdaj pa bo pet tednov zdoma ob lepem jezeru pod Mangrtom.

Stric Jerko in žena sta jo v mestu na novo oblekla. Ko je brivec deklici še mehko nakodral lase, da je sijal ozki, plemeniti obraz kot iz okvira, tedaj je stala pred njima popolnoma druga Nevina.

»Saj je res srčkano dekcle,« je dejala zvečer Jasna svojemu možu. »Ko bo dobila drugo mlado mater, bo menda skrbela, da ne bo njena pastorka tako oblečena, kot je bila doslej.«

»Upajmo,« je odvrnil mož, »da se ne bo v novem zakonu kesal. Takšne, kot je bila njegova prva žena, ne bo več našel.«

»Zakon pa ni bil popolnoma srečen. Manjkal mu je dedič. Zato je pozabil na hčerko. Pa tudi ko mine žar prve ljubezni, ostane srce prazno, če ni v njem druge gorkote. On pa ne pozna ljubezni do otrok.«

—0—

Vožnja z avtom iz mesta pri morju je bila krasna. Od daleč so že pozdravljale s snegom ovenčane Alpe. Modro nebo, mehko

kot svila se je bočilo nad njimi. Neva se je kar potopila v občudovanje. Daleč za njo je že bila očetova hiša, kjer ni bilo veselja, nobene ljubezni, da, niti dobre besede ne. Pogreznila se je v razmišljanje. Vse se ji je zdelo tako lepo, da ni mogla niti doumeti. In ta dva dobra človeka, ki sta jo vzela s seboj! Občutila je globoko hvaležnost, da sta jo vrnila življenju.

Niti opazila ni, da se je na gladki, ravni cesti nabrala množica ljudi. Neznani moški je stal sredi ceste in mahal z roko. Jerko je ustavil avto. Nevina se je šele zdaj prebudila iz premišljevanja. Vsa preplašena je opazila razbit avto, poleg njega pa težek tovornjak in na robu ceste motorno kolo.

Pristopil je tisti mlad moški in je s prijetnim toplim glasom pojasnil: »Pripetila se je nesreča. K sreči ni hudih žrtev. Je pa precej ranjen neki otrok, ki ga je treba hitro pripeljati v bolnišnico. Z mojim motorjem ga ne morem. Avto je razbit.«

Nevino je ves prizor močno pretresel, a si ni mogla kaj, da se ne bi zazrla v simpatične oči mladeniča. Le od daleč je poslušala, kaj govori Jerko z njim. Bil je hitro pripravljen, da pelje otroka v bolnišnico, vprašal pa je, če nima notranjih poškodb.

»Sem študent medicine in, kolikor morem presoditi, ima fantek samo pretres možgan in nekaj urezov, katere je pa treba hitro zašiti.«

Sedaj je šele Nevina zagledala mater, ki je držala v naročju petletnega fantka.

»Ljubše bi mi bilo, če prisedete tudi vi v avto k otroku,« se je Jerko obrnil do medicince. »Sam ne morem prevzeti odgovornosti. Ali morate počakati, da pride policija?« Mladenič je premišljal. Pogovoril se je s starši, ki so morali počakati na policijo, on sam je že tako prišel kasneje na kraj nesreče. Odločil se je in prisedel v avto poleg Nevine. Jokajoča mati mu je podala fantka v naročje.

(Dalje)

Skupinica filozofov na »Liberty« je bila bolj v stanju, da poda vsaj predstavo o tem, v kakšnih razmerah verjetno živi človeštvo, če se je obdržala enotna, totalitarna oblast Enotnega sveta. Ta razmišljanja so bila zanimiva in hkrati grozljiva, a pomenila so tudi samo sklepanje in domišljajske predstave in nič več.

»Liberty« je od časa do časa tudi pošiljala radijske znake v smeri, kjer je morala krožiti zdaj že v ogromni razdalji Zemlja, toda tehniki na njej so se zavedali, da je malo verjetnosti, da bi jih na Zemlji ujeli. A tudi če bi jih mogli ujeti, je bilo več kot verjetno, da bo držalo vodstvo Enotnega sveta te znake iz vesolja v tajnosti, saj bi gotovo ne hotelo tvegati, da bi človeštvo zvedelo, da nekod v vesolju kroži skupina ljudi, ki še niso podvrženi vodstvu Enotnega sveta in ki so nosilci drugačne miselnosti in drugačnih pojmov o svetu, življenju in svobodi. »Liberty« je bila popolnoma brez moči pred tistim, kar se je dogajalo na Zemlji, toda tudi tirani Enotnega sveta so bili za zdaj brez moči nasproti vesoljski ladji »Liberty«, za katere obstoj so gotovo vedeli že po tistem, kar so odkrili njihovi predniki potem, ko so si anektirali Svobodni svet. »Liberty« je mogla še vedno pomeniti zanje grožnjo neke daljne nevarnosti, ki jo bo treba odvrniti z vsemi sredstvi, če bi se vesoljska ladja skušala spet približati Zemlji. Ni bilo dvoma, da bi jo skušali še zdaj uničiti, če bi jo mogli, in ker ni bilo gotovo, da Enotni svet ni dalje v geometrijski postopici razvijal svoje tehnike in da ne razpolaga s sredstvi, da bi jim škodili, so bili tehniki na »Liberty« še vedno previdni s svojimi radijskimi znaki, ki bi lahko preveč izdali.

Profesorja Magnussena in njegov štab znanstvenikov je močno mikalo, da bi usmerili vesoljsko ladjo proti ozvezdju Promixa Centauri, ki je najbližje Zemlji. S hitrostjo svetlobe bi jo lahko dosegli v štirih letih in pol. Pomenilo bi fantastično avanturo, če

Povzatek iz vesolja

E. Z.

29.

bi se lahko izkrcali na kakšnem planetu. Bili bi prvi ljudje, ki bi se jim bilo posrečilo kaj takega. Toda to bi popolnoma spremenilo ves njihov načrt in predruožilo vso usodo odprave. Ze mnogo prej bi morali zmanjšati vesoljski ladji hitrost in s tem bi začeli veljati zanje spet zakoni normalnega časa; to pa bi pomenilo, da bi se odprava izredno zakasnila in se vrnila na Zemljo veliko pozneje, kot je bilo predvideno — za tisoče let kasneje. Razen tega bi se izpostavili pri izkrcavanju tveganjem, ki bi lahko ogrozila ves uspeh odprave.

Zato so modro premagali take skušnjave in ostali pri svojih vnaprej določenih načrtih. »Liberty« niti ni obdržala smeri proti najbližjim ozvezdjem, ampak se je po dveh svetlobnih letih usmerila drugam, da bi se izognila vsaki nevarnosti kakega trčenja, saj ni bilo znano, v kakšno razdaljo segajo planeti in planetoidne gmote. S tem, da so se ozvezdij že oddaleč izognili, jim ni bilo treba zmanjšati hitrosti. Začeli so delati velikanski polkrog, ves čas z normalno hitrostjo, to je skoro s hitrostjo svetlobe, in čez štiri svetlobna leta se je usmeril kljun vesoljske ladje spet proti Soncu in njegovemu planetnemu sistemu — domov. Domov? Toda kaj bodo našli tam? Zdaj so se njihove misli še mnogo bolj ukvarjale z Zemljo in z dogajanjem na njej. Na prvi polovici poleta jih je duševno zaposljevala predvsem fantastičnost njihovega poleta: bili so prvi ljudje, ki so prodrli izven Sončnega sistema in ki so leteli skoro s hitrostjo svetlobe.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

„Tujska legija“ v italijanskem nogometu

Letošnje italijansko nogometno prvenstvo bo brez dvoma prešlo v zgodovino nogometa kot nekakšno mednarodno tekmovanje, in sicer zaradi velikega števila tujih nogometašev, ki igrajo v vseh enajstoricah. Pred 12 leti je bilo v Italiji samo 25 tujih nogometašev, letos pa se je njih število več kot podvojilo. V Italiji igrajo nogometaši 14 narodnosti, kar bo brez dvoma pripomoglo k izboljšanju igre, saj gre za prave mojstre žoge. Po obstoječih predpisih sme vsako moštvo imeti po dva tuja igralca in po enega nogometaša italijanskega porekla, a v tekmah za državno prvenstvo smeta nastopati samo dva taka nogometaša.

V Italijo je od leta 1946 do danes prišlo 228 tujih nogometašev, ki so v glavnem bili napadalci. Največ je bilo Argentinec (55), nato Madžarov (33), Švedov (27), Urugvajcev (18), Dancev (17), Brazilcev (16) itd.

Letos ni prišel v državo niti en Argentinec, ker so se vodstva klubov povečini omejila na kupovanje evropskih igralcev. Iz Južne Amerike so prišli Urugvajec Caleffi (Padova) ter Brazilca Sormani (Mantova) in José Puglia »Fernando« (Palermo). Urugvajci so italijanskemu nogometu doslej dali odlične nogometaše. Omenili bomo le nekatera imena, kot so: Schiaffino, Ghiggia, Abbadie, De Marco in Garcia. Brazilci pa so skoraj vedno razočarali, in iz vzamemo Altafinija in Julinha. Italijani so preveč pričakovali od Vinicia, Amalfija, Da Coste, Murele, Colelle, Tozzija itd. Sormani pa se je v vrstah Mantove dozdaj dobro izkazal.

Iz Madžarske je preko Španije prišel letos v Italijo Laszlo Kasacs. Kupil ga je klub Venezia, a nogometaš se še ni častno izkazal. Madžari so v ostalem nudili Italiji dobre igralce, kot so bili: Nyers, Kincses, Mayer-Mike, Nagy in Sarosi.

Italijani so šli letos po nogometaše tudi v Jugoslavijo, od koder so pripeljali štiri igralce: Kostića, Boškova, Veselinovića in Kaloperovića. Ti bodo skušali popraviti slab vtis, ki ga je bil pustil Vukas, kateri je leta 1957 igral za Bologno. Ostali Jugoslovani (Arangelović, Golob in Nikolić) se niso dobro izkazali.

Letos so italijanske ekipe kupile precej dobrih igralcev tudi v Veliki Britaniji. Ti igralci so Hit-chens, Greaves, Law in Baker, ki so vsi nastopali v državnih reprezentancah Anglije in Škotske. Prav gotovo se bodo vsi uveljavili.

Danci so v Italiji vedno dobro igrali, kar bo veljalo tudi za oba Nielsena (Bologna in Atalanta), za Christensena in Mortensena, ki prvič nastopajo na italijanskih igriščih. Lahko trdimo, da je poleg Švedske prav Danska dala Italiji najboljše igralce. Kdo se ne spominja imen, kot so: Karl in John Hansen, Broneè, Jensen, Pilmark, Praest, Soerensen in Rasmussen.

Po vojni so v Italiji igrali samo štirje Nemci (Janda, Buhtz, Spikofski in Zaro), letos pa so Italijani kupili kar štiri nemške nogometaše. Ti so Szymaniak, Haller, Koebel in Waldner, ki so se že častno izkazali.

Najbolj priljubljeni športniki

Pred kratkim je italijanski športni dnevnik »La Gazzetta dello Sport« razpisal skupno z družbo Ceiad Columbia anketo, kateri so najbolj priljubljeni športniki sledečih športnih panog: nogomet, kolesarstvo, lahka atletika in boks. Lestvice so naslednje:

NOGOMET: 1. Sivori, 2. Pelè, 3. Suarez, 4. Altafini, 5. Buffon, 6. Angelillo, 7. Boniperti, 8. Charles, 9. Nicolè in 10. Di Stefano.

KOLESARSTVO: 1. Maspes, 2. Van Looy, 3. Pambianco, 4. Nencini, 5. Anquetil, 6. Defilippis, 7. Carlesi, 8. Baldini, 9. Massignan in 10. Gaul.

LAHKA ATLETIKA: 1. Berruti, 2. Brumel, 3. Lievore, 4. Rudolph, 5. Silvester, 6. Boston, 7. Johnson, 8. Pamich, 9. Morale in 10. Consolini.

BOKS: 1. Loi, 2. Patterson, 3. A. Moore, 4. De Piccoli, 5. Burrini, 6. Amonti, 7. Benvenuti, 8. Rinaldi, 9. Robinson in 10. Campari.

Švedska je brez dvoma dala najboljše igralce. Omenili bomo le nekatera imena, kot so: brata Nordahl (Gunnar je bil petkrat najboljši strelec prvenstva), Gren, Gustavsson, Hamrin, Jeppson, Liedholm, Lindskog, Selmosson, Skoglund, Bengston, Andersson, Ejdefiall, Melleberg, Nilsson, Ekner, Palmer itd. Letošnja nova Šveda sta Jonsson in Anderson.

Prvič sta prišla v Italijo tudi dva igralca iz Španije, in ta sta Luisito Suarez, najboljši nogometaš v Evropi, in mladi Santisteban, ki ga je Real Madrid posodil Veneziji.

Turki so v Italiji pustili dober vtis, posebno v boju proti verižnim obrambam (Bulet, Sukru in Letter). Zato si je Palermo letos nabavil Metin Oktaya, tridesetkratnega državnega reprezentanta.

Iz Švice je prišel Allemann, ki je v prvih tekmah odlično igral, s čemer je hotel pokazati, da so Švicarji dobri nogometaši, kar pa ni prej uspelo Fuchsu in Vonlanthenu. Omeniti je treba še Nizozemca Krujwera. Prej so v Italiji dobro igrali: Wilkes, Lakenberg in Roosenburg.

Od Argentinec nastopajo: Angelillo, Lojaco, Manfredini, Sivori, Rosa, Maschio, Vernazza, Masci, Pentrelli, Cucchiaroni, Calvanese itd.

Ženski odbojcarski turnir v Miljah

Kot pred kratkim moški tako so se v nedeljo tudi ženske med seboj pomerile v odbojcarskem tekmovanju za pokal Julijske krajine. Razen »Bora« so v Miljah nastopile še naslednje ekipe: Casa della Lampada, AGI iz Gorice in Libertas. Ženska ekipa slovenskega športnega združenja je nastopila v naslednji postavi: Pavletič, Mijot, Zavadlal, Batista, Hmeljak, Orel, Rauber in Znidaršič. Igrala je zadovoljivo, čeprav je klonila v vseh treh tekmah. Izgubila je srečanje z ekipo Casa della Lampada z izidom 0:2 (5:15 in 2:15), a je igrala zelo bojevito z ostalimi ekipami. AGI je premagala »Bora« z 2:1 (9:15, 15:4 in 15:7), tekma »Bor« - Libertas pa se je končala v korist druge ekipe le v zadnjem setu, medtem ko so naše športnice bile vseskozi v vodstvu. Zmagala je Libertas z naslednjim rezultatom 2:1 (15:1, 14:16 in 18:16).

Končni zmagovalc tekmovanja je bila ekipa Casa della Lampada, ki je premagala ekipo AGI (2:0: 15:10 in 15:5) in Libertas (2:0: 15:4 in 15:8). AGI je porazila ekipo Libertas z 2:0 (16:14 in 15:10) in s tem zasedla drugo mesto.

Tekme za pokal prvakov

Dne 30. septembra je v Londonu žreb določil razpredelnico drugega kola nogometnega tekmovanja evropskih prvakov. Kot je znano, se je tega pomembnega »prvenstva« udeležilo 29 enajstoric, katere so odigrale prvo kolo. Izpadle so nekatere dobre enajstorce, kot na primer francoski Monaco, švedski Göteborg in madžarski Vasas. Presenetljivi so uspehi nizozemske ekipe Feyenoord, ki je zabila švedskim prvakov v dveh tekmah kar 11 golov (3:0 in 8:2), danske enajstovice Odense (6:0 in 9:2 proti luksemburškemu prvaku Spora) in angleških prvakov Tottenham, ki so v prvi tekmi klonili (2:4), a so v drugi zmagali z visokim izidom 8:1.

Osmine finala se bodo odigrale do 30. novembra, finalna tekma pa bo v Amsterdamu 2. maja 1962. Razpored tekem je tale: (v oklepaju so izločene ekipe): švicarska Servette (maltski Hibernian) — češka Dukla (bolgarska CDNA), finska Valkeako-sken (prosta v prvem kolu) — belgijski Royal Standard Lièg (norveška Frederikstadt), danska Odense (luksemburška Spora) — španski Real Madrid (madžarski Vasas), nizozemski Feyenoord (švedska Göteborg) — angleški Tottenham (poljska Gornik Zabrze), turška Fenerbace (prosta v prvem kolu) — nemška Nüremberg (irska Drumcondra), avstrijski FC Austria (romunski CCA) — portugalski Benfica (prost v prvem kolu in dosedanji »evropski prvak«) ter jugoslovanski Partizan (portugalski Sporting) — italijanski Juventus (grški Panathinaikos). Škotski prvak Rangers (francoski Monaco) se bo srečal z zmagovalcem dvoboja Vorwärts (Vzh. Nemčija) in Lindfield (Svob. Irska).

ŠPORTNE ZANIMIVOSTI

PISCALKE V MORJE. Nogometna igrišča na Jamaiki postajajo vsak dan bolj »vroča«, kar najbolj občutijo nogometni sodniki, ki niso več varni na nobeni tekmi. Prav zaradi tega so se nekega dne v aprilu demonstrativno zbrali na obali vsi nogometni sodniki tega mesta in v znak protesta vrgli piščalke v morje, nogometni zvezi pa sporočili, da ne bodo toliko časa sodili, dokler jim ne zagotove varnosti na tekmah.

VODNA KOSARKA. V Jugoslaviji so nedavno tega uvedli nov šport, ki se je začel uveljavljati posebno v Zadru, kjer sta doma tako morje kot — kosarka. Nekateri člani košarkarskega kluba Zadar so se odločili, da bodo igrali kosarko v vodi. Določili so tudi pravila, ki so zelo enostavna. Igrata dve ekipi, vsaka po 6 igralcev; na vsaki strani je koš 1,50 m visoko nad vodo, obroča pa imata premer 65 cm. Ostala pravila so v skladu s pravili vaterpola. Igralci Zadra mislijo prirediti tudi večji turnir.

ANGLEŠKI ŠPORT JE NEZAKONIT. Neki angleški pravnik je nedavno ugotovil izredno zanimivo stvar. Nič več in nič manj, kot da je po veljavnih angleških zakonih vsako športno udejstvovanje v Veliki Britaniji protizakonito in da bi vsi športniki pravzaprav morali v zapor. Leta 1330 je namreč kralj Edvard III. prepovedal tekmovanje v tekmu in vsakršno slično tekmovanje ter zagrozil s hudimi kaznimi. Tega določila niso nikoli preklicali in je torej še vedno v veljavi.

SREČNA ŠTEVILKA 13. Na ljubelskih motornih dirkah se je zgodil primer, ki je redek v športu. Ko je razsodišče že izžrebalo štartne številke in je številko 13 dobil dirkač v kategoriji 125 kcm Avstrijec Schader, se je nenadoma pojavil zahodni Nemeec Meub s svojo naknadno številko in izrazil željo, da bi on nosil številko 13. Možu, ki je vztrajno zahteval svoje, so morali ugoditi in tako sta na Ljubelju nastopala kar dva dirkača s štartno številko 13.

IGNIS IN HLADILNIKI. Ko so nepoklicni kolesarji na letošnji dirki »Po Jugoslaviji« prispeli v Pulj in si po prihodu na cilj privoščili kratek od-dih, se je prerinila skozi gnečo številnih gledalcev starejša žena z veliko košaro, polno zelenjave in drugih gospodinjskih potrebščin na roki ter se ustavila ob italijanskih kolesarjih, ki so imeli na glavah čepice z napisom Ignis. Začela jim je pripovedovati, da ima doma hladilnik vrste Ignis, ki pa hudo ropota. Italijani so začeli čudno gledati in ji pojas-njevati, da pač nimajo časa, ker so na dirki, pa tu-di niso prišli v Jugoslavijo zato, da bi pregledovali hladilnike in jih popravljali. Povedali so, da so dirka-či. Ženska pa si tega ni dala dopovedati in je ho-tela na vsak način njihovo pomoč, končno pa jih je le morala zapustiti godrnjaje: Nobenega dela ni-majo, samo o kolesih in dirkah se pogovarjajo, me-ni pa nočejo pomagati in popraviti pokvarjenega hladilnika!

KAZEN ZA NAPADALCE. Neki francoski časnikar je v športnem dnevniku »L'equipe« napisal, da bi v modernem nogometu bilo treba denarno kaznovati vsakega napadalca, ki pripelje žogo v kazenski prostor in ne strelja na gol. Ko je to prebral neki trener, je odgovoril: Na koncu sezone bi se zaradi tega zbralo toliko denarja, da bi kljub končno lahko kupil igralca, ki v kazenskem prostoru avtomatično strelja na gol.

ZDA premagale Indijo

V New Delhiju so odigrali finalno medconsko teniško srečanje za pokal Davis. Spoprijeli sta se državni reprezentanci Indije, zmagovalka azijske skupine, in ZDA, prvak ameriške cone. Srečanje je bilo zelo zanimivo in zmagali so gostje s tesnim izidom 3:2. Za ZDA so nastopili McKinley, Reed in Dell (v dvojicah), za Indijo Krishnan, Mukerjee ter Lall (v dvojicah).

Od 13. do 15. oktobra se bodo ZDA srečale v Rimu z Italijo, ki je zmagala v evropski skupini; zmagovalc tega dvoboja se bo v Avstraliji spoprijel z domačini, ki so tudi letos glavni favoriti za končno zmago.

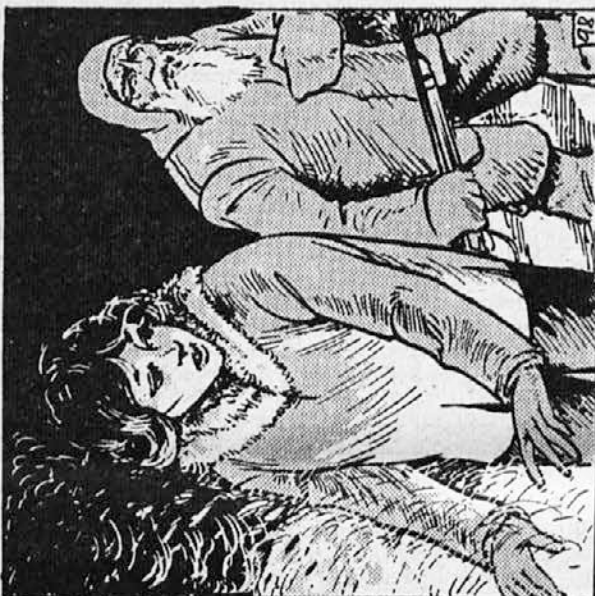
Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

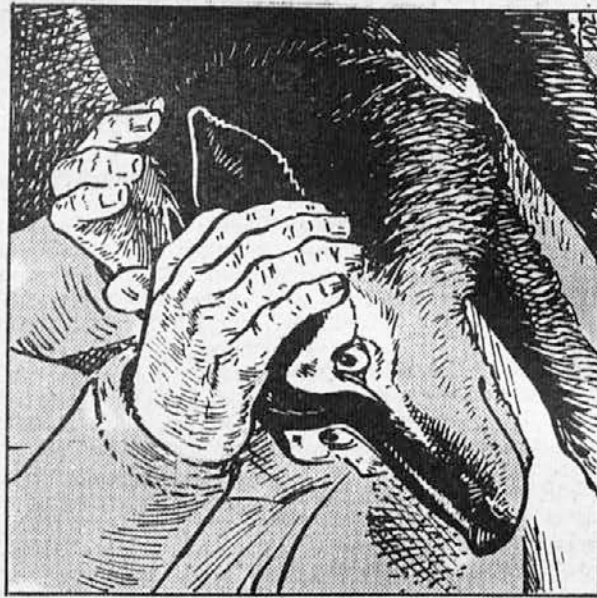
99. In napolit se je čez raztriti, od boja okrvavljeni sneg proti gozdu. Kmalu je našel sledi čudnega psa — rešitelja in se počasi bližal Kazanu, ki je ves šibek in omoččen ležal v svojem skrivališču. Pozor- no in nemirno je pogledoval proti malemu taborišču. Tam je bila žena in najraje bi se odvrtekel k tople- mu ognju, mogoče bi ga pobožala.

98. Pierre Radisson je vstal in neneadn kašel ga je stresel. Poskušal ga je utajiti. Jeanne ni videla, da so na robcu, ki ga je bil poneseel k ustnicam, ostali rdeči madeži. »Kri!« je zamrmral. »Že spet kri, hi- teti morava domov.« Glasno je dodal: »Tudi sam sem mislil na to. Pogledat grem, s temi ranami ni mogel oditi daleč. Ostanj pri ognju!«

97. »Boril se je za nas!« je vzkliknila mlada žena. Položila je otroka v očetovo naročje in stopila k ognju. Visoka in vitka je stala v siju plamenov z iztegnjenimi rokami. Potem se je ozrla k očetu: »Strašno so ga ranili!« je rekla prizadeto. »Videla sem, s kolikšno težavo je odšel. Sedaj leži kje tam zunaj, oče, in mogoče celo umira!«

102. Renčec je planil Kazan na iztegnjeno roko. To- da začuden je zaslišal tujeve prijazne, pomirjujo- če besede. Vendar pa ni hotel dovoliti, da bi se ga neznanj mož dotaknil. Radisson je pokleknil k ži- vali in sneg in potrpežljivo čakal. Končno je Kazan spoznal, da mu mož ne bo storil nič žalega. Pustil je torč, da ga je pobožal po glavi.

101. Kazan je vprašujoče dvignil glavo, toda na za- senčenem moževem obrazu ni mogel ničesar razbra- ti. Prestrašilo ga je svetlikanje orožja v moževi des- nici. Zato ga je sprejel z grozečim renčanjem. Zbral je vse moči in se vzpel, ko pa se mu je Radisson približal, je brez moči padel nazaj v sneg. Mož je odložil puško in pokleknil h Kazanu.

100. Siva ga je nemirno opozarjala, da se morata umakniti globlje v gozd. Sama se je že neštokrat umaknila, ko pa je videla, da ji Kazan ne sledi, se je vedno vračala k njemu. Končno je zagledala Ra- dissona, svareče zacvilila in se umaknila. Tudi Ka- zan se je poskušal dvigniti, toda po nekaj korakih je omagal. Tako se mu je Radisson približal.

Za
naše
najmlajše

17

PO
POVESTI
J. OLIVERA
CURWOODA

RIŠE:
M. MUSTER